

VAJDA LÁSZLÓ
1890—1986

DR. GALAMBOS ISTVÁN
Bakonyi Természettudományi Múzeum, Zirc

Vajda László
Reprodukció: Rácz István

A magyar bryológiai kutatás és növényfényképezés doyenje, kollégáinak, barátainak és ismerőseinek Laci Bácsija 1986. november 2-án hunyt el Budapesten. A 97 évet megért kutató pályája jól példázza, hogy kitartással, szorgalommal, tehetséggel s a választott szakterület iránti lelkesedéssel milyen jelentős eredményeket lehet elérni.

Vajda László 1890. június 28-án született Budapesten. Középfokú iskoláinak elvégzése után banktisztviselőként kezdett dolgozni, s innen ment nyugdíjba az ötvenes évek elején. Ezt követően rövid ideig főállású dolgozóként majd nyugdíjasként a TTM Növénytárába került. A hatvan éves kora után kiérdemelt "új munkahelyhez" élete végéig híj maradt. Az utóbbi egy-két évet leszámítva legalább heti néhány órát bejárt az intézménybe, hogy megkezdett kutatásait folytassa. Munkássága elismeréséül 1985-ben - 95 éves korában - a Munka Érdemrend ezüst fokozatát s Pro Natura emlékérmét kapott.

Tudományos tevékenység

1913-ban az Eperjes melletti Sóvárra került fiatal banktisztviselő szabad idejében gyakran kirándul a Felvidék környező hegységeibe. Utjaira magával viszi 9X12-es üveglemezekkel dolgozó fényképezőgépét. Kezdetben csak tájképeket készít, de olvasmányainak hatására érdeklődése a növényfotózás felé fordul. Ezt művelni azonban csak a növények ismeretében lehetséges, így a fotózás szeretete - mely életét végig kíséri - szükségyszerűen vezet el a növények gyűjtéséhez, beható tanulmányozásához. Az első világháború megpróbáltatásai után 1920-ban Budapestre kerül, ahol a fotózást tovább folytatva hamarosan kapcsolatba kerül a század első felének neves botanikusaival. A Csapody Vera által rajzolt *Iconographia Florae Hungaricae* fényképanyagának több mint felét - 37 képet - az ő felvételei alkotják. Vajda Ernővel közösen megindítják a *Flora Photographica Hungariae* csonkán maradt sorozatát. A virágos növények fotózása, gyűjtése mellett egyre nagyobb figyelmet fordít a mohák tanulmányozására is. Kenyérkereső foglalkozása mellett végzett önképzésének és kutatásainak első eredményeiről a Botanikai Szakosztály egyik 1936-os ülésén számol be.

Első szűkebb értelemben vett cikke a Botanikai Közlemények 1937-es évfolyamában jelenik meg "Néhány adat Magyarország flórájához" címmel. Korai cikkeiben felhasználva néhány évtizedes növényismeretét florisztikai és rendszertani megfigyeléseit adja közre a virágos növények köréből. Mohákkal kapcsolatos első adatai 1943-ban jelennek meg. Ekkor még senki nem sejtte, hogy Boros Ádám mellett - azzal szorosan együttműködve - Magyarország s tágabban a Kárpát-medence moháiflórájának nemzetközi hírű szakértője lesz. Ilyen irányú munkássága a második világháború befejeződése után élénkül meg. Sorban jelennek meg cikkei a Budapest környéki s kedvenc területének a Sátor-hegységnek moháiról.

1952 jelentős fordulópontra az időközben életkora alapján nyugdíjazott Vajda László életében. Ekkor kerül a Természettudományi Múzeum Növénytárába, ahol szerény fizetés ellenében végre kiélheti tudományos érdeklődését: a briológiai gyűjtemény fejlesztésével gondozásával bízzák meg. Ösz fejjel, de nagy kedvvel lát munkához. Ennek bizonyítéka, hogy 80 tételt kitevő irodalmi munkásságának 4/5-e ezután lát napvilágot. Boros Ádámmal együtt bejárják Magyarország minden részét, s érdekesebb eredményeiket számos cikkben adják közre. Ha tehetik felkeresik a Kárpát-medence briológiai szempontból érdekes, országhatáron túli területeit, készülve e nagy természetföldrajzi egység brioflórájának megírására. Ennek részeredménye a Boros Ádám neve alatt 1968-ban megjelent *Bryogéographie und Bryoflora Ungarns*, melyen Vajda László fordítóként szerepel, holott a munka teljes jogú társszerzője volt. Brioflorisztikai adatokat közölt Európa más részeiről is felhasználva a saját gyűjtését, vagy más által gyűjtött de általa meghatározott anyagot. A jelenleg mohákkal foglalkozó szakemberek döntő többségét Laci Bácsi vezette be a mohák tudományába, így Pócs Tamást, Orbán Sándort, Rajczy Miklóst, de segítette jelen megemlékezés szerzőjét is a kezdeti nehézségek megoldásában. Orbán Sándorral írta meg a hetvenes évek végén azt a mohahatározót, amely betetőzte briológiai munkásságát. Boros Ádámmal közösen írta le 1960-ban a *Marsipella hungarica*-t, melynek önálló faji voltát az 1980-as évek elején is igyekezett alátámasztani. Brioflorisztikai munkásságának jelentőségét jelzi az a tény, hogy csaknem száz fajjal bővítette Magyarország moháiflórájának listáját.

Több mint 15 000 lapból álló virágos növénygyűjteményét - mely több nagy herbariummal ellentétben épségben vészelte át a második világháborút - a Növénytár vásárolta meg. Mohaherbáriumának 30 000 kapszulája ugyancsak itt található, de nagy mennyiséget vásárolt Tőle az Egri Tanárképző Főiskola, s a Bakony-kutatás keretében adott át anyagot a Bakonyi Természettudományi Múzeumnak is. A századelő óta gyűlő, csaknem 7 000 db-t számláló, növényeket ábrázoló negatívokat tartalmazó gyűjteményét - mint országos értéket - a TMM Növénytára vette át. Kutatóútjairól, annak eredményeiről naplót vezetett, mely számos közzétett megfigyelését is tartalmazza. Ennek számítógépes feldolgozása folyamatban van /Rajczy Miklós ex verb./.

Vajda László bakonyi kutatásai

Korai munkáiban a Bakony többnyire csak irodalmi hivatkozásként szerepel. 1949-től azonban számos saját bakonyi adatot közöl. Különösen a budapesti Természettudományi Múzeum Annales-eiben megjelent - többnyire Boros Ádámmal együtt írt - cikkei, így a "Für die Flora Ungarns neue und interessante Moose I-V. 1955-1970" - tűnnek ki adatgazdaságukkal. Tudományos körökben érdeklődést kelt a *Frullania inflata* felfedezése a Taticán. Boros Ádámmal közösen kialakított kutatási stratégiájuk lényege: felkeresik az irodalomban közölt ritka növények lelőhelyeit,

mert megfigyelésük szerint e termőhelyek számos érdekes mohát is rejtenek. Térképeik alapján kikutatják a hegység kis tavait, s ennek eredményeképpen felfedezik az Őcsi Nagy-tó és a Szentbékakála feletti Barkás-tó tőzegmohás uszólápjait. Felföldy Lajossal közösen feldolgozzák a Tihanyi-félsziget mohafldráját. Az 1962 - őszén a veszprémi Bakonyi Múzeum természettudományos muzeológusának Papp Jenőnek szervezésében - induló Bakony-kutatás első résztvevői közé tartozik. 1963-1971 között évente átlag öt terepnapot tölt a Bakony-kutatás keretében a területen. Gyűjtőutjairól részletesen beszámol jelentéseiben, s több mint 250 kapszula mohát küld a gyűjtött anyagból. A múzeumi évkönyv számára Boros Adámmal összefoglalják több évtizedes kutatómunkájuk eredményeit a Bakony dolomit-, bazalt-, és lápi moháiról. Felfedezi a Coscinodon cribrosus első hazai lelőhelyét Salföld közelében, feldolgozza a Szigligeti Arborétum mohafldráját. Több alkalommal felkeresi a Gézaháza melletti Ördögárok keskeny mély szurdokát, s számos ritka fajt mutat ki innen. A hetvenes évek elején újonnan létrejövő Bakonyi Természettudományi Múzeum szerveződő kiállítására számára felajánlja növényfotóit.

1972-től előbb elfoglaltságára majd betegségére hivatkozva nem vesz részt a programban. Egy-egy gyűjtő- vagy fotótúra erejéig még felkeresi a Bakonyt. Így a hetvenes évek végén találkozhatam vele a kenesei tátorjánosban. 1980 tavaszán szeretné lefényképezni a tavaszi tőzikét, s ehhez koçi biztosítását kéri. A program összeáll, de közbejött betegsége miatt erre az útra már nem kerül sor. Vajda László irodalmi munkásságát Rajczy Miklós /in press/ foglalta össze, e - zért alább csak a Bakonyra vonatkozó irodalmat adom meg néhány ismeretterjesztő közleménnyel kiegészítve. Fotós életművét Rácz István /1981/ méltatja cikkében, s Vajda László: Flora Photographica Carpato-Pannonica című könyvének előszavában.

Vajda László Bakonyra vonatkozó irodalmi munkássága

- Vajda L. /1937/: Néhány adat Magyarország flórájának ismeretéhez. - Botanikai Közlemények 34. 230. p.
- Vajda L. /1943/: Florisztikai adatok. - Botanikai Közlemények 40. 396-399. p.
- Vajda L. /1948/: Budapest környékének Scapania fajai. - Botanikai Közlemények 44. 36-38. p.
- Vajda L. /1949/: Moharitkaságok a Buda-Pilisi hegységből és néhány florisztikai adat. - Borbásia 9. 96-101. p.
- Vajda L. /1953/: Neuere Beiträge und bryogeographische Beobachtungen zur Moosflora Ungarns. - Annales Historico-naturales Musei Nationalis Hungarici 45. /S.N.4./ 23-33. p.
- Boros A. - Vajda L. /1953/: Ergänzungen zur Moosflora der Umgebung von Budapest und des Buda-Pilissgebirges. - Annales Historico-naturales Musei Nationalis Hungarici 44. /S.N. 3./ 46-76. p.
- Boros A. - Vajda L. /1954/: Kilenc, a magyar flórára új mohafaj és egyéb bryológiai érdekességek. - Botanikai Közlemények. 45. 312. p.
- Boros A. - Vajda L. /1955/: Für die Flora Ungarns neue und interessante Moose. - Annales Historico-naturales Musei Nationalis Hungarici 47. /S.N. 6./ 155-165. p.
- Vajda L. /1956/: Frullania inflata Gottsche in Ungarn, -Revue Bryologie et Lichenologie 25. 164-166. p.
- Vajda L. /1957/: Frullania inflata Gottsche = F. cleistostome Schiffner et Wollny felfedezése Magyarországon. - Botanikai Közlemények 47. 104-106. p.
- Boros A. - Vajda L. /1957/: A Bakony Sphagnumos lárja - Botanikai Közlemények 47. 199. p.
- Boros A. - Vajda L. /1957/: A Bakony és a Balatonfelvidék sphagnumos lárjai - Annales Instituti Biologici Tihany. 24. 283-287. p.
- Boros A. - Felföldy L. - Vajda L. /1958/: Tihanyi-félsziget mohafldrája - Annales Instituti Biologici Tihany 25. 193-302. p.
- Boros A. - Vajda L. /1958/: Für die Flora Ungarns neue und interessante Moose. II. - Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici 50, /S.N. 9./ 93-106. p.
- Boros A. - Vajda L. /1960/: Für die Flora Ungarns neue und interessante Moose. III. - Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici 52. 147-154. p.
- Vajda L. /1961/: Bryologische Notizen III. Seltene Arten der Gattung Cephalozella in Ungarn. Die Moosflora einer tiefen Wasserrinne am Dolomitberge Nagyszénás. Die Verbreitung einiger seltenen Leber- und Laubmoose in Ungarn - Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici 53. 201-206. p.
- Vajda L. /1962/: Die Verbreitung einiger seltenen Leber- und Laubmoose in Ungarn - Fragmenta Botanica Musei Historico - Naturalis Hungarici 2. 23-31. p.
- Boros A. - Vajda L. /1962/: Bryogeographische Daten zur Flora der Slowakei-Biologie, Bratislava 17. 750-756. p.
- Boros A. - Vajda L. /1963/: A Bakony dolomitjának mohafldrájza - A Veszprém Megyei Muz. Közl. 1. 281-286. p.

- Boros A. - Vajda L. /1965/: A mohák törzsfelődéstani kérdései - Óslénytani Viták 5. 39-48. p.
- Boros A. - Vajda L. /1965/: A Bakony bazalthegyeinek mohaföldrajza - A Veszprém Megyei Muz. Közl. 4. 331-338. p.
- Vajda L. /1966/: A Coscinodon cribrosus, Magyarország mohafldrájának új tagja - Fragmenta Botanica Musei Historico-Naturalis Hungarici 4. 77-78. p.
- Boros A. - Vajda L. /1966/: Für die Flora Ungarns neue und interessante Moose. IV. - Annales Historico-Naturalis Musei Nationalis Hungarici 58. 169-175. p.
- Vajda L. /1967/: Temeti a telet - a téltemető. - Élet-és Tudomány 22. 344-346. p.
- Vajda L. /1968/: A szigligeti Arborétum mohái - A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 7. 237-240. p.
- Boros A. - Vajda L. /1968/: A Bakony hegység lappjainak mohaföldrajza - A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 7. 187-192. p.
- Vajda L. /1969/: A magyarországi leveles májmohák határozókulcsa. Jungermannia acrogynae - Fragmenta Botanica Musei Historico-Naturalis Hungarici 7. 121-134. p.
- Boros A. - Vajda L. /1970/: Für die Flora Ungarns neue und interessante Moose. V. - Annales Historico-Naturalis Musei Nationalis Hungarici 62. 149-152. p.
- Vajda L. /1971/: Bryologiai közlemények. 1-2. 1. Három új mohafaj Magyarországon flórájában. 2. Cephalozella massalongoi /Spr./ K. Müller a Magas-Tátrában - Botanikai Közlemények 58. 29-31. p.
- Vajda L. /1974/: Hazánk ritka növényei képekben - Buvár 29. 224-225. p.
- Vajda L. /1975/: Bryologische Notizen IV. 1. Mnium blyttii BR. EUR. in den Südkarpaten. 2. Neue Daten zur Moosgeographie Ungarns. 3. Fissidens exiguus Sull. neu für Ungarn. Studia Botanica Hungarica 10. 119-122. p.
- Bakalár S. - Orbán S. - Pócs T. - Suba J. - Vajda L. /1975/: Adatok a Tarnavídeki mohafldrájához - Studia Botanica Hungarica 10. 111-114. p.
- Vajda L. /1977/: Fotólessen - Buvár 32. 120-121. p.
- Orbán S. - Vajda L. /1983/: Magyarország mohafldrájának kézikönyve - Akadémiai Kiadó, Budapest 518 p.
- Vajda L. /1984/: Flora Photographica Carpato-Pannonica. Képzőművészeti Kiadó, Budapest 154. p.

Felhasznált irodalom

- Jávorka S. - Csapody V. /1934/: A magyar flóra képekben. Iconographia Floreae Hungaricae Budapest, 734 p.
- Rácz I. /1981/: Elettű egy nagy név árnyékában. Vajda László fotómunkássága. Fotó 28. 454-458. p.
- Rajczy Miklós /in press/: Vajda László 1860-1986 - 1986. Studia Botanica Hungarica

LÁSZLÓ VAJDA 1890—1986

László Vajda wurde am 28. juni 1890 in Budapest geboren wo er am 2 november 1986 gestorben war. Nach Absolvierung seiner Studien in der Mittelschule übernahm er den Posten eines Bankbeamten. Als Pensionär war seit 1952 in der Botanischen Abteilung des Naturwissenschaftlichen Museums in Budapest tätig. Als leidenschaftlicher Photograph wandte er sich zu der Botanik und auch innerhalb dieser vor allem zu der Bryologie. Das hohe Niveau seiner wissenschaftlichen Tätigkeit beweisen 80 Aufsätze, deren Hälfte auch Angaben aus dem Bakony-Gebirge enthält. Eine bibliographische Aufzählung dieser Arbeiten befindet sich am Ende dieses Nachrufes. Zwischen den Jahren 1963-1971 hat er an der planmäßigen Bakony-Forschung teilgenommen. Der grösste Teil des von ihm gesammelten Materials befindet sich in der Botanischen Abteilung des Naturwissenschaftlichen Museums in Budapest.

A szerző címe /Anschritt des Verfassers/:

Dr. GALAMBOS István
H-8420 Zirc
Rákóczi tér 1.